

Veileder til hvordan kommunens innbyggere skal stille krav

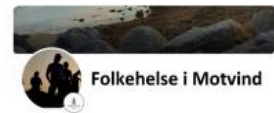
om at kommunen skal pålegge helsekonsekvensutredning (HKU) når konsesjon til vindkraftutbygging er gitt. Gjelder både *før* og *etter* at anleggsarbeidet har startet eller er ferdigstilt.

Innhold

1) Før man krever HKU	s. 1
2) Hvor sendes kravet	s. 2
3) Forslag til innhold i krav til kommunen	s. 2
a) Begrunnelse for å kreve HKU (s. 2)	
b) Beskriv lokale forhold (s. 3)	
c) Påpek at det ikke finnes HKU i konsesjonsdokumentene eller i MTA-planen (s. 3)	
d) Vis til kommunens ansvar ihht. folkehelseloven § 4 (s. 3)	
e) Vis til annet lovverk som sier at helsekonsekvenser skal utredes så lenge det kan være fare for helsepåvirkninger (s. 4)	
f) Fremstilling av kravet (s. 5)	
4) Sjekkliste for hva som skal utredes i en helhetlig HKU	s. 6
5) Krav til de som skal utarbeide HKU-en	s. 6
6) Til slutt	s. 7
7) Kontaktinfo	s. 7

1) Før man krever HKU

Les kapitlene i miljø-, transport- og anleggsplanen (MTA-planen) som omhandler utredninger. MTA-planen finner dere på Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sine hjemmesider. Man kan også be kommunen om å få den tilsendt. Hvis det vises til utredninger om helse, må man sjekke at disse er utarbeidet av personer med nødvendig kompetanse på helse og støy, og av personer/firma som ikke har bindinger til vindkraftbransjen. Kontroller også at alle påvirkningsfaktorer og synergieffekter av disse er tatt med i utredningene. Hvis utredningene/fagrapportene ikke er vedlagt MTA-plan, må man be kommunen eller NVE om å få de tilsendt. Av erfaring kan dette være krevende og ta tid.

2) Hvor sendes kravet

- Kravet til kommunen må sendes på e-post til din kommune («postmottak@havlandet.kommune.no») slik at det blir registrert som sak og får et saksnummer
- Be om at dokumentet videresendes Kommunedirektør og Kommuneoverlege
- Send kopi til Statsforvalteren av alle dokumenter i saken

3) Forslag til innhold i krav til kommunen

a) Begrunnelse for å kreve HKU

Eksempel på hva du kan skrive

«Stadig flere naboer til vindkraftverk opplever plager og helseproblemer på grunn støy, skyggekast, blinkende lys, svære snurrende flater og tap av natur. Aktuelle helsekonsekvenser er bl.a. knyttet opp mot søvnmangel, migrene, hodeverk, hjerteforstyrrelser, økt blodtrykk, svimmelhet, utmattelse, stress og depresjon. Som naboer til «Havlandet Vindkraftverk» er vi derfor bekymret for hvordan vindkraftverket vil påvirke helsen vår. Det er snakk om påvirkninger over lang tid, kanskje 20 til 40 år.

Konsekvensutredningsforskriften (KU-forskriften), folkehelseloven og forskrift om miljørettet helsevern sier at dette skal utredes hvis tiltaket kan medføre helsepåvirkninger, og vindkraftverk kan helt klart påvirke helsen ...»

Folkehelseloven § 1 og § 2 sier følgende:

§ 1. Formål

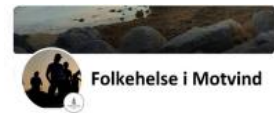
Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.

Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter. Det som er fastsatt for fylkeskommuner i denne loven gjelder også for Oslo kommune.

Lovens kapittel 3 gjelder i tillegg for privat og offentlig virksomhet og eiendom når forhold ved disse direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen.

b) Beskriv lokale forhold

Skriv litt om bebyggelsen rundt vindkraftverket, drikkevannskilder og frykt for forurensning. Beskriv naturtap mm. MTA-planen inneholder støyberegninger og støykart som viser hvor høye støynivåer de forskjellige områdene rundt vindkraftverket vil få. Dette er kun teoretiske beregninger. Lavfrekvent støy blir ikke beregnet. Det er derfor viktig å påpeke at disse teoretiske beregningene slett ikke trenger å stemme med de faktiske støynivåene. Erfaringer fra andre vindkraftverk viser at det ofte er tilfelle.

c) Påpek at det ikke finnes HKU i konsesjonsdokumentene eller i MTA-planen

Eksempel på hva du kan skrive

«Så vidt vi kan se er det i løpet av konsesjonsprosessen ikke foretatt noen helhetlig vurdering av helseeffektene vindkraftanlegget vil medføre for naboene, ettersom ingen med adekvat helsefaglig kompetanse har utredet de negative synergieffektene av de samlede eksponeringene og påkjenningene disse vindturbinene vil gi. Hver for seg er også helseeffektene av de ulike eksponeringene for lite omtalt i utbyggers KU, ettersom en kun omtaler dem i forbindelse med grenseverdier. Det synes å foreligge en feiltolkning av grenseverdiene, som at det å holde seg under dem automatisk gjør at det er helsemessig forsvarlig å sette opp anlegget.

Uten en helhetlig utredning av helsekonsekvenser, må en (særlig sett i lys av rapporterte helseskader fra naboer til vindkraftverk rundt om i verden) betrakte oppsetting av vindturbinene som et sjansespill med naboenes helse ...»

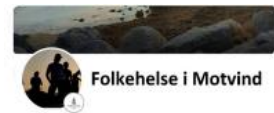
d) Vis til kommunens ansvar ihht. folkehelseloven § 4

Kommunen *skal* bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som *kan* ha innvirkning på helsen. Vindkraftverk medfører, som nevnt, mange slike faktorer.

Folkehelseloven § 4 - Kommunens ansvar for folkehelse

«Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor»

Dreieboka om § 4

«Første ledd presiserer målet med kommunens folkehelsearbeid. Bestemmelsen må leses i lys av § 1. Siste del av setningen synliggjør føre-var-prinsippet som ligger til grunn for hele loven, ved at kommunen skal bidra til å beskytte mot faktorer som "kan ha" innvirkning på helsen. Det er altså ikke tilstrekkelig for kommunen å arbeide for å beskytte mot farer som man vet har negativ innvirkning på helsen»

«Bestemmelsen i tredje ledd innebærer at kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av næringsliv, fylkeskommune, fylkesmann og andre statlige instanser (for eksempel Statens vegvesen og Norges vassdrags- og energidirektorat). Medvirkning kan skje ved at det gis uttalelser og råd eller ved at kommunen, for eksempel ved helsetjenesten, deltar i samarbeidsorganer som blir opprettet. Kommentar: Bestemmelsen legger ansvaret for folkehelsearbeidet til kommunen som sådan og ikke til kommunens helsetjeneste som etter kommunehelsetjenesteloven. Bestemmelsen fastslår kommunens generelle ansvar for folkehelsearbeid mens mer konkrete bestemmelser om hvordan kommunen skal gjennomføre sitt folkehelsearbeid er fastsatt i §§ 5 til 7»

- e)** Vis til annet lovverk som sier at helsekonsekvenser skal utredes så sant det kan være fare for helsepåvirkninger.

F.eks. Konsekvensutredningsforskriften og forskrift om miljørettet helsevern.

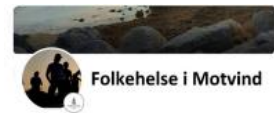
Konsekvensutredningsforskriften §21

«Konsekvensutredningen skal identifisere og beskrive de faktorer som kan bli påvirket å vurdere vesentlige virkninger for miljø og samfunn, herunder: Naturmangfold – Friluftsliv – Forurensning – Befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen (...))»

Forskrift om miljørettet helsevern §7 (1. og 2. avsnitt)

«Virksomheter og eiendommer skal planlegges, bygges, tilrettelegges, drives og avvikles på en helsemessig tilfredsstillende måte, slik at de ikke medfører fare for helseskade eller helsemessig ulempe.

Med helsemessig ulempe menes forhold som etter en helsefaglig vurdering kan påvirke helsen negativt og som ikke er helt uvesentlig»

Videre, i kommentarene til paragrafen, heter det

«Første ledd oppstiller et generelt og grunnleggende krav til helsemessige forhold ved virksomhet og eiendom. Kravet blir i forhold til noen miljøfaktorer spesifisert i de påfølgende bestemmelsene, jf. § 8 til § 10. Kravene er gitt som funksjonskrav. Det nærmere innholdet i funksjonskrav må søkes i faglige normer, retningslinjer og veiledninger. Sentrale helsemyndigheter gjør tilgjengelig hvilke normer som til enhver tid er gjeldende.

Ikke alle forhold som påvirker helsen lar seg imidlertid presisere ved faglige normer og retningslinjer. Det kan eksempelvis være et særskilt tilfelle, eller at forholdet har en sum av mange påvirkningsfaktorer som gjør at man ikke kan gjøre eller ta utgangspunkt i en normering. Basert på tilgjengelig kunnskap må det da foretas en helsefaglig vurdering»

f) Fremstilling av kravet

Eksempel på hva du kan skrive

«Vi ber om at Havlandet Kommune med hjemmel i folkehelselovens § 11, pålegger utbygger å få utarbeidet helhetlige helsekonsekvensutredninger for naboene til «Havlandet Vindkraftverk». Utredningene må være ferdige før utbyggingen starter. Hvis utredningene ikke er ferdige før utbyggingen starter, ber vi om at kommunen med hjemmel i folkehelseloven §16, stanser utbyggingen til utredningen er ferdig ...»

(Hvis vindturbinene allerede er på plass, fjernes krav om at utredningene må være ferdige før utbyggingen starter, og krav om stansing ihht. §16)

Folkehelseloven §11 - Helsekonsekvensutredning (HKU)

«Kommunen kan pålegge den som planlegger eller driver virksomhet, eller den ansvarlige for forhold ved en eiendom, for egen regning å utrede mulige helsemessige konsekvenser av tiltaket eller forholdet. Slik utredning kan bare kreves dersom ulempene ved å foreta utredningen står i rimelig forhold til de helsemessige hensyn som tilsier at forholdet utredes.

Klageinstansen har ved behandling av klagesaker tilsvarende rett til å kreve helsekonsekvensutredning»

Folkehelseloven § 16 – Stansing

«Oppstår det forhold ved en virksomhet eller eiendom som medfører en overhengende fare for helseskade, skal kommunen stanse hele eller deler av virksomheten eller aktiviteten inntil forholdene er rettet eller faren er over. Stansing kan om nødvendig gjennomføres med bistand fra politiet»

4) Sjekkliste for hva som skal utredes i en helhetlig HKU

Alle faktorer som kan påvirke helsen: Støy, Infrastøy, Lavfrekvent støy, Lysforurensning og Skyggekast må utredes;

- hvordan de kan påvirke helsen hver for seg
- sumvirkninger (synergieffekter)

Synergieffekter av samtlige ovennevnte eksponeringer må utredes, og synergieffekten må igjen sees sammen med påvirkningen på helsen som følgende forhold kan gi:

- Visuell forurensning/visuell totaldominans (store roterende flater tar mye av oppmerksomheten. Hvordan virker dette på helsen? Snurringen gir også tap av ro som natur ellers kan gi)
- Tap av nærområde for friluftsliv (viktig faktor for daglig fysisk aktivitet å kunne starte fra huset sitt)
- Stress som følge av økonomiske tap mht. at verdien av livs-investeringen ofte mer enn halveres for naboer av vindturbiner
- Depresjon som følge av maktesløshet (en tilsynelatende mye rapportert helsekonsekvens for naboer som følge av vindturbiner)
- Ved vurdering av lysforurensning, må man ta høyde for at det i naturlig mørke områder, vil være helt andre påvirkninger av f.eks. blinkende markeringslys enn i et tidligere opplyst område (by, tettsted)

5) Krav til de som skal utarbeide HKU-en

Adekvat helsefaglig kompetanse, akustikere, hygieneteknikere. Personer/ selskap uten bindinger til vindkraftbransjen.

Det må dokumenteres at en uavhengig instans/konsulentfirma/sammensatt team med fagekspertise innen miljø- og/eller yrkeshygiene, samfunnsmedisin og/eller yrkesmedisin samt akustikere utgjør gruppen av fagfolk som utarbeider HKU-en.

6) Til slutt

- Det er vanlig at kommuner behandler slike saker politisk. Da er det kommunestyret som har det siste ordet. Det er også de som da har ansvaret for vedtaket.

Man kan godt prøve å påvirke kommunepolitikere og kommunestyre-representanter i forkant av kommunestyremøtet. Å gå inn i en videre dialog med kommuneoverlege eller kommunens saksbehandler, fører sjelden til noe hvis kommunen er negativ til kravet. Det kan derimot føre til at saksbehandlingen tar mye lenger tid.

- Krev å få vite når saken skal behandles, og klag hvis det blir utsettelse.
- Hvis kommunen vedtar å ikke pålegge helsekonsekvensutredninger, kan vedtaket påklages. Se Folkehelse i Motvind sin **Veileder 3** til klage på kommunalt avslag.

7) Kontaktinfo

Har du spørsmål om innhold og saksgang, ta kontakt med Folkehelse i Motvind, så vil vi prøve å gi deg svar.

Epost: folkehelse@motvind.org